

Overgang Basisonderwijs-Voortgezet Onderwijs 2008

Onderzoekcentrum Drechtsteden

dr. B.J.M. van der Aa
A. van der Linden

februari 2009

Colofon

Opdrachtgever Gemeente Dordrecht, Sector Maatschappelijke Ontwikkeling
Tekst Onderzoekcentrum Drechtsteden
Drukwerk Stadsdrukkerij Dordrecht
Informatie GR Drechtsteden
Onderzoekcentrum Drechtsteden
Postbus 619
3300 AP Dordrecht
078 – 620 65 25
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Vraagstelling	7
1.3 Opzet	8
1.4 Leeswijzer	8
2 Adviezen op het Basisonderwijs	9
2.1 Advies basisschool	9
2.2 Advies op basis van Cito-toetsscore	9
2.3 Adviezen vergeleken	10
2.4 Conclusie	12
3 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs	13
3.1 Instroom van alle leerlingen	13
3.2 Advies van de basisschool	14
3.3 Score op Cito-toets	16
3.4 Conclusie	17
4 Opleidingsniveau in het derde leerjaar	19
4.1 Niveau van alle leerlingen	19
4.2 Leerlingen met overadvisering	20
4.3 Conclusie	22

Bijlage 1 Aanvullende tabellen

Samenvatting

In 2007 onderzocht het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) voor de sector Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Dordrecht of niet-westers allochtone leerlingen bij hun overgang van het Basisonderwijs naar het Voortgezet Onderwijs anders werden behandeld dan autochtone leerlingen. Niet-westers allochtone leerlingen, die in het schooljaar 2005/2006 en 2006/2007 in Dordrecht aan het Voortgezet Onderwijs begonnen, bleken minder vaak een lager advies, vaker een hoger advies te krijgen dan autochtone leerlingen. Het rapport dat voor u ligt is een vervolg op de eerste meting en gaat over de leerlingen die in het schooljaar 2007/2008 aan het Voortgezet Onderwijs begonnen.

Analoog aan de vorige meting bekijken wij in eerste instantie twee wijzen waarop niet-westers allochtone leerlingen, vergeleken met autochtone leerlingen, anders kunnen worden beoordeeld bij hun overgang naar het Voortgezet Onderwijs. Ten eerste, ontvangen zij vaker een lager advies van hun basisschool dan volgens de Cito-toetsscore verwacht mocht worden? En ten tweede, worden zij vaker op een lager niveau geplaatst in de eerste klas van het Voortgezet Onderwijs dan verwacht mocht worden gezien het basisschooladvies en het advies volgens de Cito-toets?

In aanvulling op de meting uit 2007 kijken we in deze studie ook naar een derde indicator, en wel of een overadvisering tot nadelige gevolgen leidt. Zitten de door de basisschool overgeadviseerde leerlingen in het derde leerjaar op een lager opleidingsniveau dan uit het basisschooladvies bleek? In deze samenvatting gaan we op de drie aspecten in. Bij de uitvoering van het onderzoek kregen we medewerking van alle Dordtse scholen voor het Voortgezet Onderwijs. Zij gaven ons de benodigde bestanden met instroomgegevens.

Advies Basisschool en Cito-toets

Basisscholen kenden in 2007/2008 geen lager advies aan niet-westers allochtone leerlingen toe dan uit de Cito-toets bleek. Onder autochtone leerlingen komt dit soms wel voor (3%). De basisscholen geven, vergeleken met de Cito-toetsscores, vaker een hoger dan een lager advies aan een leerling. Dit hogere advies wordt vaker aan niet-westers allochtone leerlingen gegeven (30%) dan aan autochtone leerlingen (20%). In ongeveer drie kwart van de gevallen komt het basisschooladvies volledig overeen met de Cito-toetsscore.

Plaatsing versus adviezen basisschool en Cito-toets

Op basis van de twee adviezen tijdens de basisschooltijd – van de leraar op de basisschool en de Cito-toets – stroomt iedere leerling in het Voortgezet Onderwijs op het meest geschikte niveau in. In het schooljaar 2007/2008 begonnen de niet-westers allochtone leerlingen in Dordrecht, gezien de twee uitgebrachte adviezen, iets vaker op een hoger opleidingsniveau (5%) dan autochtone leerlingen (3%).

Als we het basisschooladvies afzetten tegen de daadwerkelijke instroom op het Voortgezet Onderwijs, dan komt dit voor negen van de tien leerlingen overeen. Autochtone leerlingen beginnen iets vaker op een lager niveau (6%) dan op een hoger niveau (2%); niet-westers allochtone leerlingen starten iets vaker op een hoger niveau dan op een lager niveau (5% versus 3%).

Min of meer hetzelfde patroon zien we als we het advies volgens de Cito-toets vergelijken met de instroom op het Voortgezet Onderwijs. In 70% van

de gevallen komen Cito-toets advies en niveau van instroom overeen. Niet-westers allochtone leerlingen worden vaker op een hoger niveau toegelaten (36% versus 19%), autochtone leerlingen moeten vaker op een lager niveau beginnen dan op een hoger niveau (11% versus 1%).

Niveau in het derde leerjaar versus basisschooladvies

Een relatief kleine groep leerlingen krijgt van de basisschool een advies dat hoger ligt dan hun Cito-toets score. Aan het begin van het leerjaar 2007/2008 zaten 150 leerlingen met een overadvisering in het derde leerjaar van het Voortgezet Onderwijs. Het merendeel, zes op de tien leerlingen, heeft zich op het door de basisschool geadviseerde niveau weten te handhaven. Tegelijkertijd heeft een op de drie leerlingen een stap terug moeten doen. Slechts een enkeling is een niveau gestegen (5%).

Autochtone leerlingen zakken vaker naar een lager niveau dan niet-westers allochtone leerlingen (34% versus 20%). Waar overgeadviseerde autochtone leerlingen met een VWO of VWO/HAVO advies nog wel eens een niveau moeten zakken, weten de niet-westers allochtone leerlingen met een vergelijkbaar advies zich wel te handhaven.

Conclusies

In het rapport analyseerden we of autochtone leerlingen en niet-westers allochtone leerlingen hetzelfde worden behandeld bij hun overstap naar het Voortgezet Onderwijs. Wij bekeken drie momenten waarop van een minder gunstige beoordeling sprake kan zijn: bij het basisschooladvies, bij de instroom op het Voortgezet Onderwijs en bij het begin van het derde leerjaar. Deze studie laat zien dat niet-westers allochtone leerlingen die in 2007/2008 aan het Voortgezet Onderwijs begonnen in Dordrecht op geen van deze drie momenten minder gunstig worden behandeld dan autochtone leerlingen. Hiermee trekken we dus dezelfde conclusie als bij de vorige meting.

1 Inleiding

Op verzoek van het Lokaal Onderwijs Forum (LOF) heeft het OCD (voorheen SGB) in 2007 onderzocht of niet-westerse allochtonen in hun overgang van het Basisonderwijs naar het Voortgezet Onderwijs anders worden behandeld dan autochtonen. Dat bleek niet het geval te zijn. In dit rapport voeren we de analyse opnieuw uit voor de leerlingen die in het schooljaar 2007/2008 aan het Voortgezet Onderwijs begonnen of op dat moment aan het derde leerjaar begonnen.

1.1 Aanleiding en doel

Uit een onderzoek in Amsterdam¹ kwam begin 2007 naar voren dat er met betrekking tot de overgang van het basisonderwijs naar het Voortgezet Onderwijs verschillen leken te zijn in de advisering van autochtone en allochtone leerlingen. Het beeld ontstond dat Amsterdamse kinderen van allochtone afkomst vaker een lager advies kregen van hun basisschool dan autochtone leerlingen met eenzelfde Cito-score.

Een rapport dat een half jaar later verschijnt, bestrijdt de conclusie dat allochtonen vaker een lager advies krijgen². Toch heeft het eerste rapport de gemoederen in Nederland beziggehouden, zo ook in Dordrecht. Vanuit het Platform Turkse Dordtenaren rees de vraag of in Dordrecht wellicht onderadvisering van allochtonen plaatsvindt. In de OCD-studie van 2007, een nulmeting waarin de instroom op het Voortgezet Onderwijs in de schooljaren 2005/2006 en 2006/2007 werden samengenomen, bleek er geen sprake van onderadvisering van allochtonen³:

“Uit dit onderzoek blijkt dat er in Dordrecht geen sprake is van structurele onderadvisering van allochtone leerlingen. Uit deze studie naar de situatie in Dordrecht kan zelfs voorzichtig worden geconcludeerd dat niet-westers allochtone leerlingen vaker hoger geadviseerd worden dan op basis van de Cito-score verwacht kan worden. Plaatsing in een lager onderwijstype dan de basisschool adviseerde, komt slechts in beperkte mate voor; dit komt vaker voor bij autochtone leerlingen dan bij niet-westers allochtone leerlingen.”

In dit rapport analyseren we de overgang van de autochtone en niet-westers allochtone leerlingen die in het schooljaar 2007/2008 aan het Voortgezet Onderwijs begonnen. In uitbreiding op de vorige meting bekijken we eveneens of er verschillen zijn tussen beide groepen in hun opleidingsniveau in het derde leerjaar. Daarmee analyseren we de verschillen niet-westers allochtone leerlingen en autochtone leerlingen op drie manieren: 1) het advies van de basisschool vergeleken met de Cito-toets, 2) de plaatsing op het Voortgezet Onderwijs vergeleken met de Cito-toets en 3) het opleidingsniveau van de door de basisschool overgeadviseerde leerlingen in het derde leerjaar.

1.2 Vraagstelling

In dit rapport beantwoorden we de volgende drie onderzoeksvragen, waarbij het verschil tussen niet-westers allochtone en autochtone leerlingen centraal staat:

¹ Gemeente Amsterdam (2007) *Basisschool adviezen en etniciteit* Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (januari)

² Gemeente Amsterdam (2007) *Eindadvisering in Amsterdams PO* Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (september)

³ OCD (2007) *Overgang Basisonderwijs - Voortgezet Onderwijs: Plaatsproces VO 2005-2006 en 2006-2007* Dordrecht: Stadsdrukkerij

1. Krijgen allochtone leerlingen, vergeleken met autochtone leerlingen, vaker een lager advies van hun basisschool dan op basis van de Cito-toetsscore verwacht mag worden?
2. Beginnen allochtone leerlingen, vergeleken met autochtone leerlingen, in het Voortgezet Onderwijs vaker op een lager opleidingsniveau dan verwacht mag worden gezien het advies van de basisschool en de behaalde Cito-score?
3. Zitten overgeadviseerde allochtone leerlingen, vergeleken met autochtone leerlingen, in het derde leerjaar van het Voortgezet Onderwijs vaker op een lager niveau dan het basisschooladvies rechtvaardigde?

1.3 Opzet

Voor dit onderzoek hebben we gegevens van alle scholen voor voortgezet onderwijs in Dordrecht gebruikt. Van hen kregen we een overzicht van de leerlingen die in het leerjaar 2007/2008 aan het Voortgezet Onderwijs begonnen⁴. Daarnaast kregen we een overzicht van de leerlingen die op dat moment aan het derde leerjaar begonnen. Aangezien dit onderzoek specifiek handelt over onder- en overadvisering namen we in dit onderzoek alleen de leerlingen mee die op het reguliere Voortgezet Onderwijs instroomden, dus zonder indicatie. Leerlingen op de volgende onderwijsvormen lieten we buiten beschouwing:

- leerweg ondersteunend onderwijs;
- praktijkonderwijs;
- internationale schakelklas.

In bijlage 1 staat voor het totale aantal leerlingen dat bij elke analyse deel uitmaakte van het onderzoek. Voor het begrip 'niet-westerse allochtoon' hanteerden we de definitie van het CBS. Zij beschouwen alle mensen uit Europa (exclusief Turkije), Israël, Noord-Amerika, Oceanië, Japan en Indonesië als westers allochtoon. Mensen uit Turkije, Marokko, Nederlandse Antillen en Suriname rekent het CBS tot de niet-westerse allochtonen. De westerse allochtonen nemen we niet mee in de analyse.

1.4 Leeswijzer

In de komende drie hoofdstukken beantwoorden we telkens één onderzoeksvraag. In hoofdstuk twee bekijken we of de niet-westers allochtone leerlingen, gezien de Cito-score, vaker een lager advies krijgen van de basisschool dan autochtone leerlingen. In hoofdstuk drie vergelijken we de plaatsing in de eerste klas van het Voortgezet Onderwijs met zowel het advies van de basisschool als de behaalde score op de Cito-toets. In hoofdstuk vier beoordelen we of een overadvisering door de basisschool tot nadelige gevolgen leidt: van de door de basisschool overgeadviseerde leerlingen bekijken we het niveau waarop zij zich in het derde leerjaar bevinden.

⁴ Niet van alle leerlingen is de Cito-toetsscore bekend. Vier van de 40 basisscholen in Dordrecht kiezen ervoor om geen Cito-toets af te nemen. Van de leerlingen op vier andere basisscholen zijn de scores onbekend, doordat ze het niet registreren in het leerlingenbestand.

Bron: OCD (2008) *Onderwijsmonitor Drechtsteden 2007/2008*

2 Adviezen op het Basisonderwijs

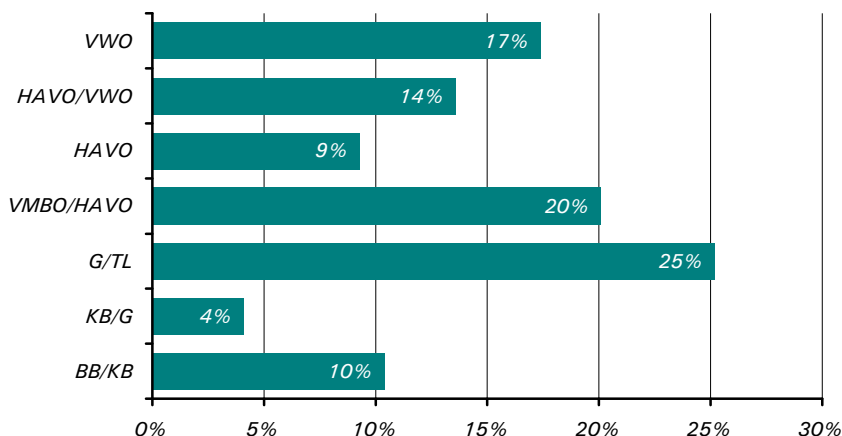
Bij de beslissing op welk niveau een leerling uit groep acht van de basisschool in het Voortgezet Onderwijs begint, spelen twee adviezen een rol. In de eerste plaats geeft de basisschool een advies over het niveau waarop de leerling het beste het Voortgezet Onderwijs kan instromen. In de tweede plaats krijgen de leerlingen die meededen aan de Cito-toets een advies op basis van hun behaalde score. In deze paragraaf gaan we nader op beide adviezen in en bekijken of autochtone leerlingen vaker een hoger advies krijgen van hun basisschool dan niet-westers allochtone leerlingen.

We gaan hier in op de adviezen die basisscholen kunnen geven, de adviezen die worden gebaseerd op de scores bij de Cito-toets en hoe we deze twee adviezen tegen elkaar kunnen afzetten.

2.1 Advies basisschool

Docenten in groep acht van de basisschool brengen voor elke leerling een advies uit over het niveau van de vervolgopleiding. Leerkrachten kunnen kiezen uit in totaal zeven niveaus, variërend van een basisberoeps/kaderberoeps gerichte opleiding (BB/KB) tot VWO. Figuur 2.1 laat zien hoe de adviezen in Dordrecht over deze niveaus zijn verspreid. De meeste leerlingen krijgen het advies om naar de gemengde/theoretische leerweg (G/TL) te gaan.

Figuur 2.1 Advies van basisschool

2.2 Advies op basis van Cito-toetsscore

De meeste basisscholen laten hun leerlingen in het laatste leerjaar de Cito-toets maken. Na het maken van deze centraal georganiseerde toets ontvangt iedere leerling een score die tussen de 501 en 550 ligt. Voor het interpreteren van de behaalde score, hanteert het Cito vier mogelijke instroomniveaus op het Voortgezet Onderwijs (tabel 2.1). Hierbij geldt: hoe hoger de Cito-toetsscore, hoe hoger het bijbehorende advies voor de vervolgopleiding.

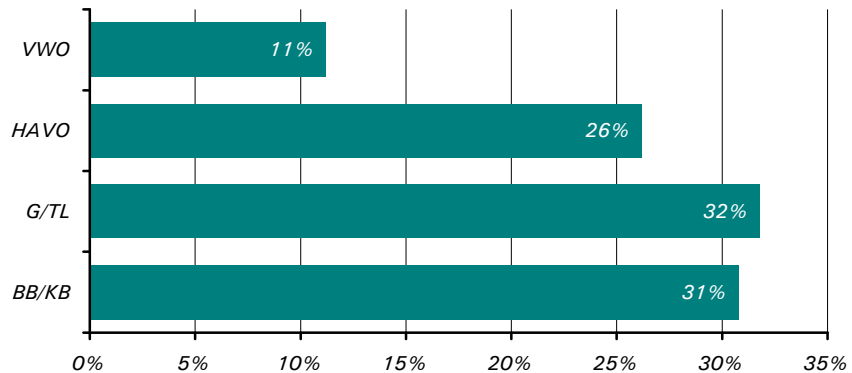
Tabel 2.1 Advies voor instroom op het Voortgezet Onderwijs op basis van score bij de Cito-toets

score	geadviseerde instroom op het Voortgezet Onderwijs
501-529	BB/KB
530-536	G/TL
537-544	HAVO
545-550	VWO

Bron: Cito (2008)

Zes op de tien leerlingen uit Dordrecht die in 2007 meededen aan de Cito-toets kregen het advies om naar het VMBO te gaan (figuur 2.2). Iets meer dan een kwart wordt geadviseerd naar de HAVO te gaan, en een op de tien kan naar het VWO.

Figuur 2.2 Advies op basis van de Cito-toets

Over- en onderadvisering

Door het advies van de basisschool te vergelijken met het advies volgens de Cito-toetsscore krijgen we inzicht in de afwijkingen van het door de basisschool uitgebrachte advies. In dit hoofdstuk beoordelen we elk advies van de basisschool op een van de volgende drie wijzen:

- overadvisering: het basisschooladvies ligt hoger dan de Cito-score;
- 'goed': het basisschooladvies is gelijk aan de Cito-score;
- onderadvisering: het basisschooladvies ligt lager dan de Cito-score.

De twee adviezen zijn niet meteen met elkaar te vergelijken aangezien het advies van de basisschool uit meer categorieën bestaat dan het advies volgens de Cito-toets. De basisschool adviseert ook mengvormen. Indien een basisschool een mengvorm adviseert, dan 'beoordelen' we hun advies als 'goed' indien het advies uit de Cito-toets gelijk is aan een van de twee door de basisschool geadviseerde opleidingsniveaus (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Schema voor het beoordelen van de kwaliteit van het basisschooladvies: het basisschooladvies is 'goed' als een leerling een bijbehorend advies kreeg op basis van de Cito-toets

advies basisschool	advies op basis van Cito-toets
VWO	VWO
HAVO/VWO	HAVO of VWO
HAVO	HAVO
VMBO/HAVO	G/TL of HAVO
G/TL	G/TL
KB/G	G/TL of BB/KB
BB/KB	BB/KB

2.3 Adviezen vergeleken

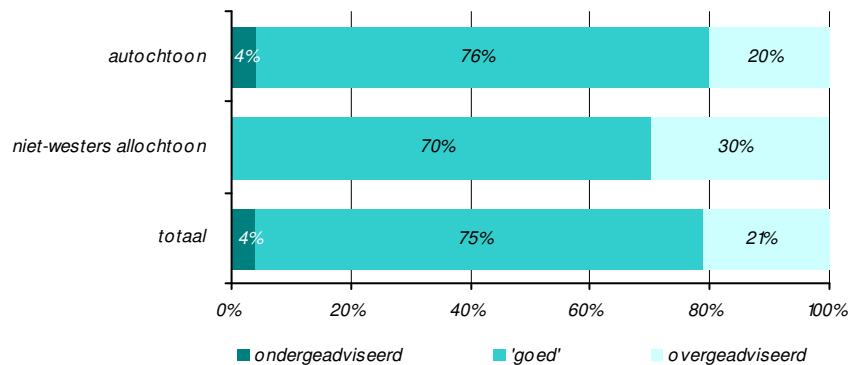
Drie kwart van de leerlingen krijgt een advies van de basisschool dat overeenkomt met hun score op de Cito-toets (75%). 'Slechts' 4% van de leerlingen ontvangt een lager advies dan uit hun Cito-toetsscore blijkt. Daarentegen wordt 21% van de leerlingen overgeadviseerd door de basisschool. Deze aandelen zijn vergelijkbaar met de uitkomsten in de vorige

meting. In de rest van deze paragraaf beschrijven we de verschillen naar afkomst en naar het opleidingsadvies van de basisschool.

Afkomst

Zijn er verschillen in de beoordeling door de basisschool, gezien de gemaakte Cito-toets, naar afkomst? Niet-westerse allochtonen worden vaker overgeadviseerd door de basisschool: drie op de tien niet-westers allochtone leerlingen krijgen een hoger advies van hun basisschool dan uit de Cito-toets blijkt. Dit overkomt 'slechts' twee op de tien autochtone leerlingen. Onder advisering door de basisschool blijkt alleen voor te komen bij autochtonen (figuur 2.3).

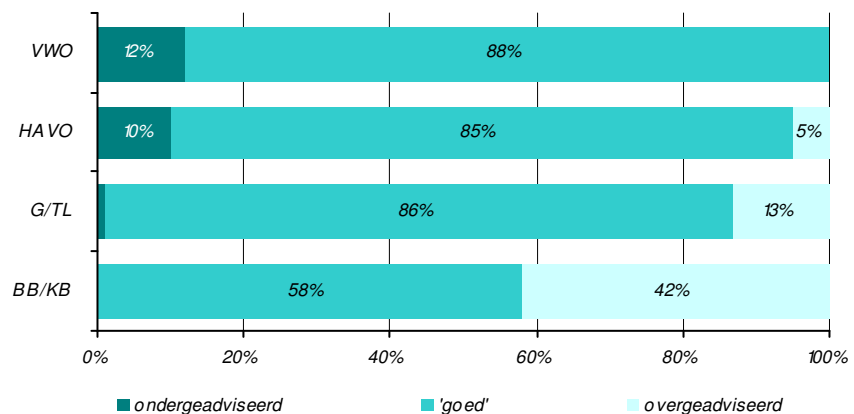
Figuur 2.3 Advies van de basisschool vergeleken met het advies op basis van Cito-toets, naar afkomst

Advies basisschool

We kunnen eveneens bekijken op welk opleidingsniveau de onder- en overadvisering van autochtone en niet-westerse allochtone leerlingen plaatsvindt. Dat doen we in de figuren 2.4 (voor autochtonen) en figuur 2.5 (voor niet-westerse allochtonen).

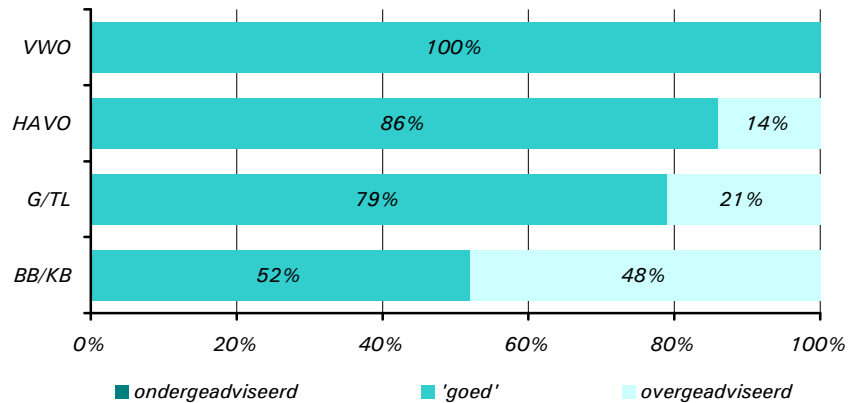
Figuur 2.4 Advies van de basisschool, afgezet tegen het advies van de Cito-toets, autochtonen

Niet-westerse allochtonen werden in 2007/2008 niet ondergeadviseerd. Tegelijkertijd werden niet-westerse allochtonen, die voor hun Cito-toets een score HAVO of G/TL halen, vaker hoger geadviseerd door hun basisschool. Alleen als niet-westerse allochtonen voor de Cito-toets een score behalen die

aangeeft dat zij geschikt zijn voor het niveau BB/KB op het VMBO krijgen zij iets minder vaak een hoger advies van hun basisschool dan autochtonen. Al met al kunnen we uit deze Cito-scores en adviezen van de basisschool niet concluderen dat niet-westerse allochtonen minder gunstig worden behandeld. Het tegenovergestelde lijkt eerder het geval te zijn.

Figuur 2.5 Advies van de basisschool, afgezet tegen het advies van de Cito-toets, niet-westerse allochtonen

2.4 Conclusie

De adviezen van de basisschool voor de niet-westers allochtone leerlingen vallen niet lager uit dan voor de autochtone leerlingen. Als we de adviezen afzetten tegen de Cito-toetsscore, dan blijken niet-westers allochtone leerlingen juist vaker een hoger advies te krijgen. Geen enkele niet-westers allochtone leerling krijgt een lager advies dan uit de Cito-toets blijkt, terwijl dat soms wel voorkomt onder autochtonen. Onder beide groepen zien we een opvallend hoge overadvisering door de basisschool. De oorzaak hiervoor is onduidelijk, maar afkomst speelt hierin geen rol: overadvisering komt onder beide groepen ongeveer even vaak voor.

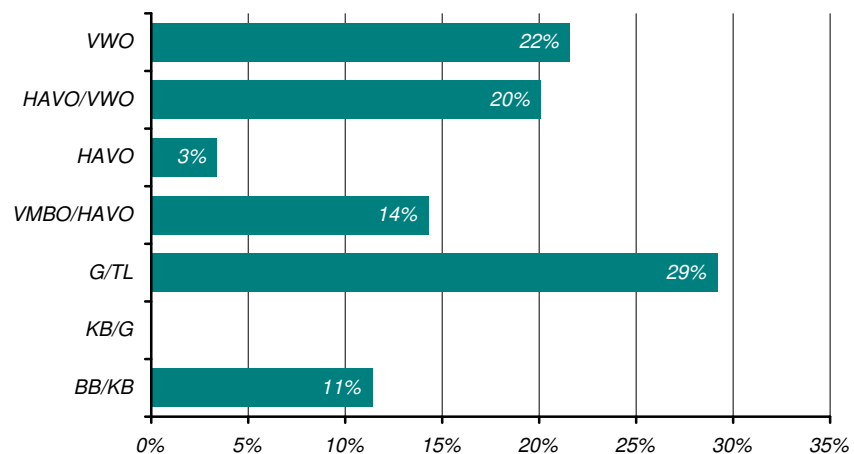
3 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs

Op basis van de twee in het vorige hoofdstuk beschreven adviezen – het advies van de basisschool en de Cito-toets – besluit de school in het Voortgezet Onderwijs op welk niveau zij een leerling laten beginnen. Wijken scholen in het Voortgezet Onderwijs vaak van deze adviezen af? En worden leerlingen van niet-westers allochtone afkomst, vergeleken met de uitgebrachte adviezen, vaker op een lager opleidingsniveau geplaatst dan autochtone leerlingen?

3.1 Instroom van alle leerlingen

In het vorige hoofdstuk zagen we al dat de meeste leerlingen een schooladvies en advies op basis van de Cito-toets krijgen voor het VMBO niveau G/TL (respectievelijk 25% en 32%). G/TL is ook het niveau waarop uiteindelijk de meeste leerlingen uit Dordrecht aan het Voortgezet Onderwijs beginnen (figuur 3.1). Gezien het aantal leerlingen dat volgens de Cito-toets het advies krijgt om naar het VWO te gaan (11%), beginnen veel leerlingen op het VWO (22%). Het advies van de basisschool (17% VWO en 14% HAVO/VWO) lijkt een belangrijke rol te spelen in de plaatsing op het Voortgezet Onderwijs.

Figuur 3.1 Instroom op het Voortgezet Onderwijs naar opleidingsniveau

Over- en onderplaatsing

De uiteindelijke plaatsing kunnen we gestructureerd bekijken. De over- of onderplaatsing van een leerling beoordelen we door de instroom op het Voortgezet Onderwijs af te zetten tegen zowel het advies van de basisschool als het advies volgens de score van de Cito-toets. We gaan hierbij als volgt te werk:

- hogere plaatsing: het niveau waarop de leerling op het Voortgezet Onderwijs instroomt, ligt *hoger* dan het basisschooladvies of de Cito-score;
- 'goed': het niveau waarop de leerling op het Voortgezet Onderwijs instroomt, is *gelijk* aan het basisschooladvies of de Cito-score;
- lagere plaatsing: het niveau waarop de leerling op het Voortgezet Onderwijs instroomt, ligt *lager* dan het basisschooladvies of de Cito-score.

De niveau van instroom op het Voortgezet Onderwijs is niet één-op-één vergelijkbaar met het niveau dat de Cito-toets aangeeft. In een brugklas worden leerlingen met verschillende niveaus bij elkaar geplaatst. Als een

leerling op het Voortgezet Onderwijs in een gemengde brugklas zit, dan 'coderen' we de plaatsing zowel 'goed' als uit de Cito-toets blijkt dat deze leerling het hoogste niveau aan kan, als wanneer het advies volgens de Cito-toets gelijk is aan het laagste niveau in die brugklas (tabel 3.1). In deze tabel geven we eveneens aan hoe het advies van de basisschool, dat net als de uiteindelijke plaatsing uit zeven categorieën bestaat, zich verhoudt tot de plaatsing in het Voortgezet Onderwijs.

Tabel 3.1 Schema voor het beoordelen van de kwaliteit van plaatsing in het Voortgezet Onderwijs: de plaatsing is 'goed' als een leerling een bijbehorend advies heeft gekregen van de basisschool of op basis van de Cito-toets

<i>plaatsing VO</i>	<i>advies van basisschool</i>	<i>advies op basis van Cito-toets</i>
VWO	VWO of HAVO/VWO	VWO
HAVO/VWO	VWO, HAVO/VWO, HAVO	HAVO of VWO
HAVO	HAVO/VWO, HAVO, VMBO/HAVO	HAVO
VMBO/HAVO	HAVO, VMBO/HAVO, G/TL	G/TL of HAVO
G/TL	VMBO/HAVO, G/TL, KB/G	G/TL
KB/G	G/TL of BB/KB	G/TL of BB/KB
BB/KB	BB/KB of KB/G	BB/KB

3.2 Advies van de basisschool

Het niveau waarop leerlingen aan het Voortgezet Onderwijs beginnen, komt vaker overeen met het advies van de basisschool dan met het advies van de Cito-toets. In ruim 90% van de gevallen komt het advies van de basisschool overeen met de uiteindelijke plaatsing. Bij 'slechts' zeven op de tien leerlingen komt het advies van de Cito-toets overeen met het niveau waarop ze in de eerste klas van het Voortgezet Onderwijs beginnen. Deze procentuele verschillen worden mede in de hand gewerkt door de breedte in de advisering door de basisschool. De adviezen op basis van de Cito-toets zijn juist veel specifiek en leiden sneller tot een afwijking van de uiteindelijke plaatsing.

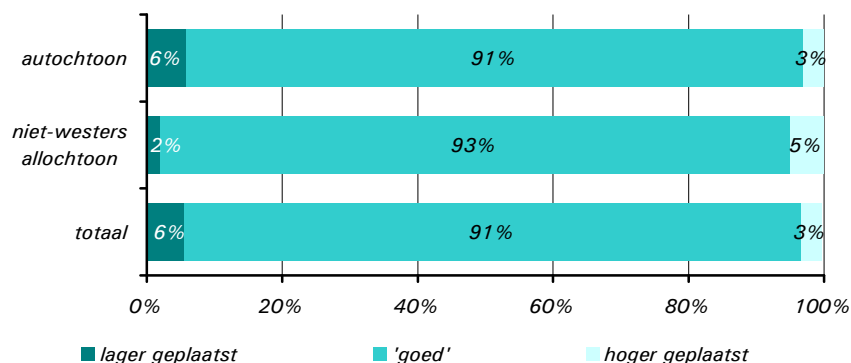
We zien nog een ander verschil tussen beide adviezen. Leerlingen worden, gezien het advies van de basisschool, vaker lager geplaatst in het Voortgezet Onderwijs dan hoger (5,6% versus 3,0%). Bij het advies volgens de Cito-toets geldt het tegenovergestelde. Leerlingen worden dan juist vaker hoger, dan lager geplaatst dan je op basis van de score op de Cito-toets zou mogen verwachten (9,6% versus 21,2%).

In deze paragraaf gaan we nader in op de vraag in hoeverre het advies van de basisscholen afwijkt van het niveau waarop de leerlingen uiteindelijk beginnen. We gaan hierbij in op de verschillen naar afkomst en welke adviezen van de basisschool vooral afwijken van de uiteindelijke plaatsing.

Afkomst

Figuur 3.2 laat zien dat de verschillen tussen niet-westers allochtone leerlingen en autochtone leerlingen niet groot zijn. Niet-westers allochtone leerlingen, afgezet tegen autochtone leerlingen, beginnen zowel iets vaker op het hetzelfde niveau als hun basisschool adviseerde als iets vaker op een hoger niveau.

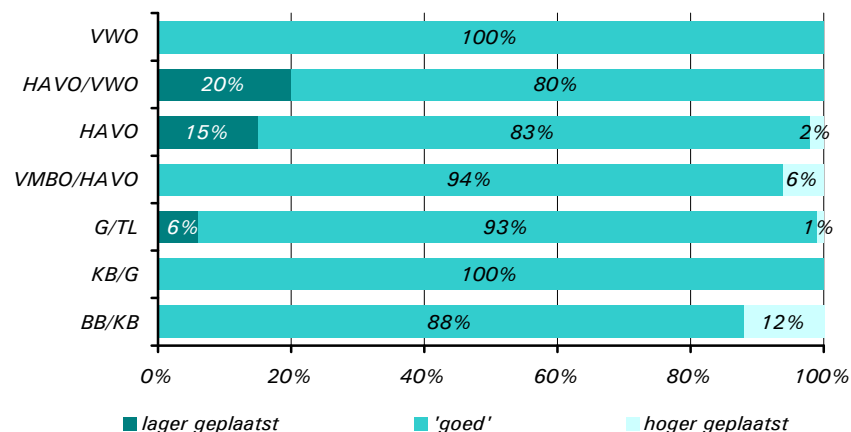
Figuur 3.2 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs, vergeleken met het advies van de basisschool

Niveau advies basisschool

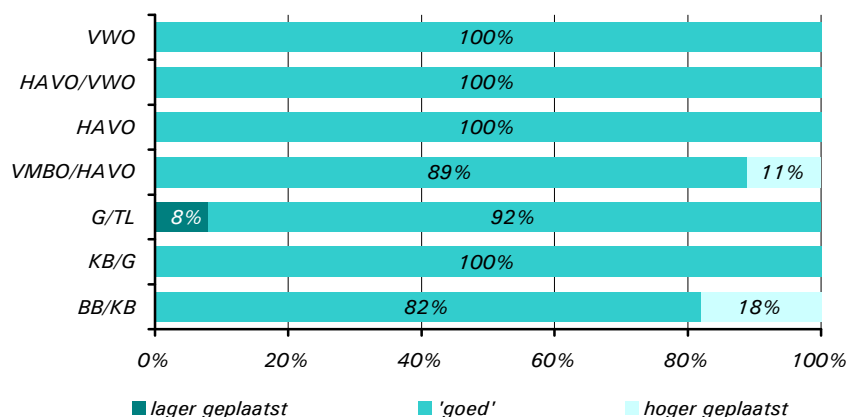
Op alle niveaus op het Voortgezet Onderwijs tesamen worden niet-westers allochtone leerlingen niet minder gunstig beoordeeld dan autochtone leerlingen. Treedt dit wellicht wel op specifieke opleidingsniveaus van het Voortgezet Onderwijs op? Figuur 3.3 en 3.4 laten zien dat de overeenkomsten tussen beide groepen in ieder geval groter zijn dan de verschillen. Alle leerlingen die van hun basisschool het advies kregen om naar het VWO of VMBO KB/G te gaan, beginnen ook op dit niveau. Vooral wanneer leerlingen een VMBO/HAVO of BB/KB advies krijgen van hun basisschool, beginnen ze in het Voortgezet Onderwijs uiteindelijk op een hoger niveau. Dit geldt iets meer voor de niet-westers allochtone leerlingen dan voor de autochtone.

Figuur 3.3 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs afgezet tegen het basisschooladvies, autochtone leerlingen

De grootste verschillen zien we onder de leerlingen die een HAVO/VWO of HAVO advies kregen. Voor niet-westers allochtone leerlingen komt dit wel geheel overeen met hun uiteindelijke plaatsing. Tussen 15% en 20% van de autochtone leerlingen begint op een lager niveau. Aangezien een hogere plaatsing op het Voortgezet Onderwijs gelijk staat aan een lager advies van de basisschool, kunnen we dit ook omdraaien. Niet-westers allochtone leerlingen krijgen dan vaker een lager advies van hun basisschool dan waarop ze instromen op het Voortgezet Onderwijs.

Figuur 3.4 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs afgezet tegen het basisschooladvies, niet-westers allochtone leerlingen

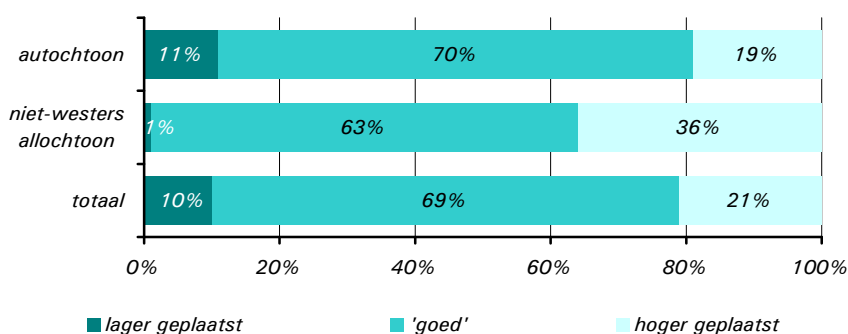
3.3 Score op Cito-toets

Waar we in de vorige paragraaf de plaatsing op het Voortgezet Onderwijs hebben afgezet tegen het advies van de basisschool, vergelijken we in deze paragraaf de instroom op het Voortgezet Onderwijs met het advies op basis van de Cito-toets. Allereerst kijken we of autochtone leerlingen anders worden geplaatst dan niet-westers allochtone leerlingen. Daarna gaan we in op de vraag op welke opleidingsniveaus vooral van de Cito-toetsscore wordt afgeweken voor beide groepen.

Naar afkomst

Waar zeven op de tien autochtone leerlingen op een opleidingsniveau terecht komt dat vergelijkbaar is met hun score op de Cito-toets, ligt dit lager voor niet-westers allochtone leerlingen. Dit komt doordat deze leerlingen – vergeleken met autochtone leerlingen – vaker op een hoger opleidingsniveau beginnen dan op basis van hun Cito-score verwacht zou worden (figuur 3.5).

Figuur 3.5 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs, vergeleken met het advies van de Cito-toets

Tegelijkertijd zien we dat niet-westers allochtone leerlingen zelden op een lager opleidingsniveau beginnen. Autochtone leerlingen overkomt dit vaker, namelijk één op de tien.

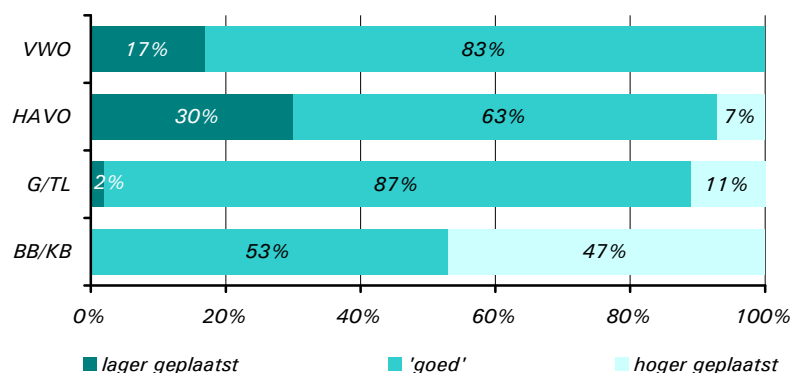
Naar niveau advies basisschool

Figuur 3.6 en 3.7 laten zien bij welke Cito-toetsscores leerlingen van verschillende afkomst hoger of lager op het Voortgezet Onderwijs instromen

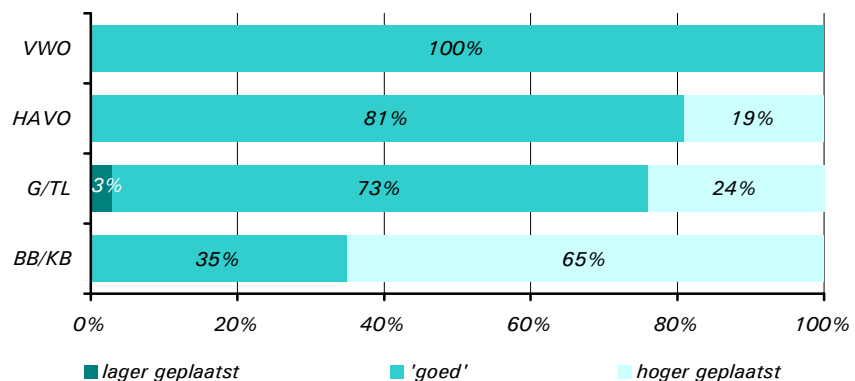
dan op basis van de Cito-toets verwacht mag worden. Een plaatsing boven de Cito-toetsscore komt vaker voor naarmate het opleidingsniveau daalt. Bij niet-westers allochtone leerlingen gebeurt dit vaker dan onder autochtone leerlingen. Zo komt 65% van de allochtone leerlingen met een Cito-score voor BB/KB minimaal op een gemengde leerweg (GL) uit. Ter vergelijking, 47% van de autochtone leerlingen met een BB/KB Cito-toetsadvies overkomt dit.

We zagen al eerder dat een plaatsing beneden de Cito-score nauwelijks voorkomt onder allochtonen. Dit doet zich wel voor onder autochtonen die een Cito-score behalen die aangeeft dat ze geschikt zijn voor de HAVO. Drie op de tien autochtone leerlingen met een HAVO-advies komen op het VMBO terecht.

Figuur 3.6 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs afgezet tegen het Cito-toetsadvies, autochtone leerlingen

Figuur 3.7 Plaatsing op het Voortgezet Onderwijs afgezet tegen het Cito-toetsadvies, niet-westers allochtone leerlingen

3.4 Conclusie

De resultaten in dit hoofdstuk geven geen aanleiding voor de gedachte dat niet-westers allochtone (vergeleken met autochtone) leerlingen vaker op een lager opleidingsniveau op het Voortgezet Onderwijs beginnen, ongeacht of we de plaatsing vergelijken met het advies van de basisschool of de score voor de Cito-toets. In beide gevallen zien we dat autochtone leerlingen juist vaker op een lager niveau beginnen dan op basis van beide adviezen verwacht mocht worden. Tegelijkertijd zien we dat niet-westers allochtone leerlingen juist vaker op een hoger niveau beginnen dan autochtone leerlingen.

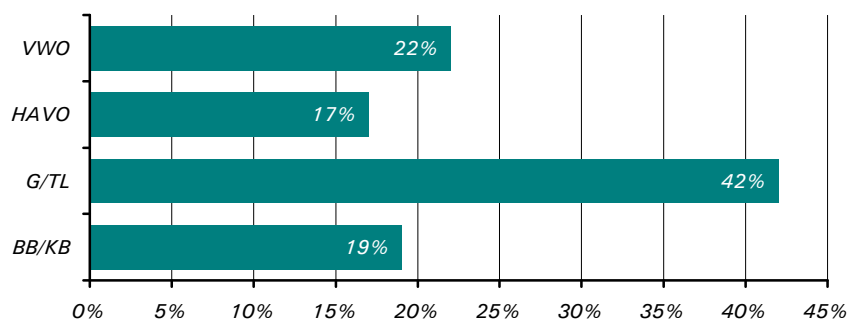
4 Opleidingsniveau in het derde leerjaar

De vergelijkingen tussen leerlingen van autochtone en niet-westers allochtone afkomst laten zien dat de leerlingen uit de laatste groep minder vaak lager, vaker hoger instromen in het Voortgezet Onderwijs. In dit laatste hoofdstuk bekijken we op welk niveau de overgeadviseerde leerlingen uit beide groepen aan het begin van het derde leerjaar zitten. In hoeverre zitten de leerlingen, die een hoger advies kregen van de basisschool dan de Cito-toets rechtvaardige, in het derde leerjaar nog op het opleidingsniveau dat hun basisschool adviseerde?

4.1 Niveau van alle leerlingen

Leerlingen in de brugklas moeten veelal nog kiezen op welk niveau ze het examen kunnen en willen gaan doen. Aan het begin van het derde leerjaar is dit uitgesorteerd, leerlingen zitten nog maar op vier niveaus. Aan het begin van het schooljaar 2007/2008 neemt de gemengde en theoretische leerweg de meeste leerlingen voor haar rekening, met 42% van de leerlingenpopulatie (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Leerlingen in het derde leerjaar van het Voortgezet Onderwijs naar opleidingsniveau

Hoger- en lager niveau van de overgeadviseerde leerlingen

In hoeverre zitten de leerlingen in hun derde leerjaar op het niveau dat door de basisschool werd geadviseerd?⁵ Leidt een eventueel hoger advies van de basisschool er toe dat leerlingen in het derde leerjaar op een lager niveau zitten dan dat ze op het Voortgezet Onderwijs instroomden?⁶ We bekijken of niet-westerse allochtonen met een overadvisering door de basisschool – vergeleken met autochtone leerlingen – in hun derde leerjaar vaker op een lager niveau zitten dan de basisschool adviseerde. We analyseren niet hoe het de ondergeadviseerde leerlingen op het Voortgezet Onderwijs is vergaan, aangezien onderadvisering niet of nauwelijks voorkomt

Bij het bepalen van hoe het de overgeadviseerde leerlingen in het Voortgezet Onderwijs is vergaan, gaan we als volgt te werk (hierbij hanteren we tabel 4.1 als leidraad):

⁵ De door de scholen aangeleverde bestanden met leerlingen in het derde leerjaar bevatten uitsluitend de leerlingen die al vanaf het eerste leerjaar op die school zitten. Zittenblijvers die op een lager opleidingsniveau op een andere school verder gaan, maken geen deel uit van de analyse. Hetzelfde geldt voor leerlingen die op het Voortgezet Onderwijs doorstromen naar een hoger niveau op een andere school. Dit speelt vooral op de twee scholen die niet alle opleidingsniveaus aanbieden.

⁶ De analyse is gebaseerd op het advies van de basisschool, de behaalde Cito-score en het behaalde niveau in het derde leerjaar. Na invoering van het leerling-nummer is de schoolloopbaan inclusief de plaatsing in het eerste jaar van het Voortgezet Onderwijs te volgen.

- lager niveau: het niveau waarop de leerling in het derde leerjaar van het Voortgezet Onderwijs zit, is *lager* dan het basisschooladvies;
- 'goed': het niveau waarop de leerling in het derde leerjaar van het Voortgezet Onderwijs zit, is *gelijk* aan het basisschooladvies;
- hoger niveau: het niveau waarop de leerling in het derde leerjaar van het Voortgezet Onderwijs zit, ligt *hoger* dan het basisschooladvies.

Tabel 4.1 Schema voor het beoordelen van de kwaliteit van het basisschooladvies aan leerlingen die in het derde leerjaar zitten: het opleidingsniveau is 'goed' als een leerling in het verleden een bijbehorend advies heeft gekregen van de basisschool

niveau derde leerjaar	advies van basisschool
VWO	VWO of HAVO/VWO
HAVO	HAVO/VWO, HAVO, VMBO/HAVO
G/TL	VMBO/HAVO, G/TL, KB/G
BB/KB	BB/KB of KB/G

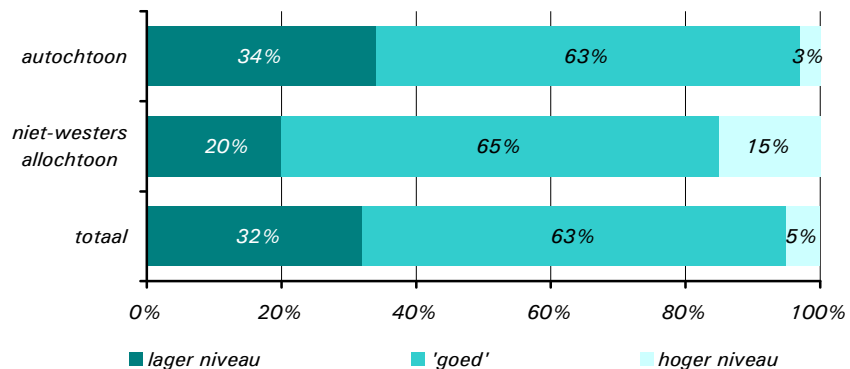
4.2 Leerling met overadvisering

In totaal zijn er 150 overgeadviseerde leerlingen waarvan de afkomst bekend is (130 autochtonen en 20 niet-westerse allochtonen). Het merendeel van de leerlingen met een overadvisering zitten aan het begin van het derde leerjaar nog steeds op het niveau dat de basisschool hen adviseerde. Dit geldt in 63% van de gevallen. Tegelijkertijd valt een op de drie leerlingen terug naar een lager opleidingsniveau (32%). Een minderheid (5%) weet op te klimmen naar een nog hoger niveau dan de basisschool adviseerde. We zoomen hier in op de verschillen naar afkomst en naar het geadviseerde opleidingsniveau door de basisschool.

Afkomst

Overgeadviseerde autochtone en niet-westers allochtone leerlingen zitten beide ongeveer even vaak op het niveau dat de basisschool hen adviseerde (63% versus 65%). We zien wel verschillen tussen het aantal leerlingen dat een niveau zakt of stijgt. Niet-westerse allochtonen zitten (vergeleken met autochtonen) vaker op een hoger opleidingsniveau dan de basisschool adviseerde (15% versus 3%), minder vaak op een lager niveau (20% versus 34%). Met andere woorden: het feit dat niet-westers allochtone leerlingen vaker worden overgeadviseerd door de basisschool leidt er niet toe dat ze in het derde leerjaar vaker op een lager niveau uitkomen.

Figuur 4.2 Niveau in het derde leerjaar op het Voortgezet Onderwijs, vergeleken met het advies van de basisschool

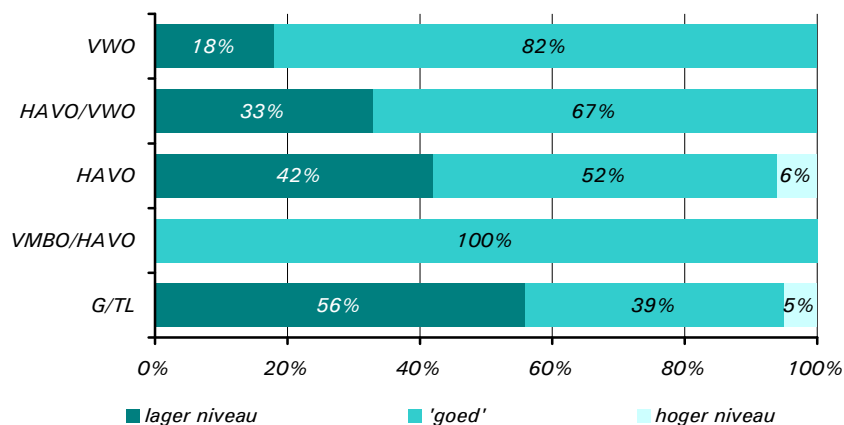

Niveau advies basisschool

Door de basisschool overgeadviseerde autochtone leerlingen zitten in het derde leerjaar vooral lager naarmate ze op een lager niveau zijn begonnen (figuur 4.3). Zo zit meer dan de helft van de leerlingen met een G/TL advies in het derde leerjaar lager dan geadviseerd. Enkele leerlingen (in dit geval met een HAVO of G/TL advies) zitten in het derde leerjaar een niveau hoger.

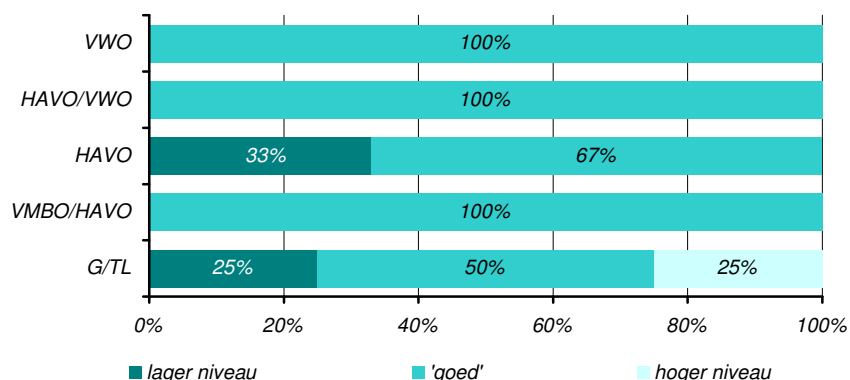
Overgeadviseerde niet-westers allochtone leerlingen met een VWO of VWO/HAVO advies weten zich, in tegenstelling tot autochtonen, wel op dit niveau te handhaven (figuur 4.4). Wanneer ze van de basisschool het advies kregen om op de HAVO of op de G/TL te beginnen, komt een kwart tot een derde op een lager niveau uit in het derde leerjaar. Uitsluitend overgeadviseerde leerlingen met een G/TL advies kunnen naar een hoger niveau opklimmen.

Figuur 4.3 Niveau in het derde leerjaar op het Voortgezet Onderwijs, vergeleken met het advies van de basisschool, autochtone leerlingen

*Geen enkele autochtone leerling met een KB/G of BB/KB advies was overgeadviseerd

Figuur 4.4 Niveau in het derde leerjaar op het Voortgezet Onderwijs, vergeleken met het advies van de basisschool, niet-westers allochtone leerlingen

*Geen enkele niet-westers allochtone leerling met een KB/G of BB/KB advies was overgeadviseerd

4.3 Conclusie

Overadvisering leidt in de meeste gevallen niet tot problemen. Ruim zes op de tien leerlingen weet zich op dit (hogere) niveau te handhaven. Wel zakken meer leerlingen naar een lager niveau (32%) dan dat ze naar een hoger niveau stijgen (5%). Dit komt vaker voor onder autochtonen dan onder niet-westerse allochtonen. Waar overgeadviseerde autochtone leerlingen met een VWO of VWO/HAVO advies nog wel eens een niveau willen zakken, weten de niet-westers allochtone leerlingen met een vergelijkbaar advies zich wel te handhaven.

Bijlagen

Bijlage 1 Aanvullende tabellen

Tabel 1 Aantal leerlingen waarvan per analyse alle benodigde gegevens bekend zijn

	<i>eerste leerjaar</i>	<i>derde leerjaar</i>
<i>alle leerlingen</i>	1.854	1.268
<i>afkomst</i>	1.551	1.144
<i>advies basisschool en plaatsing VO</i>	1.320	
-autochtonen	1.219	
-niet westerse allochtonen	101	
<i>advies basisschool en Cito-toetscore</i>	955	
- autochtonen	854	
-niet westerse allochtonen	101	
<i>Cito-toetscore en plaatsing</i>	865	
-autochtonen	775	
-niet westerse allochtonen	90	
<i>advies basisschool en opleidingsniveau</i>		1.039
-autochtonen		937
-niet westerse allochtonen		102

Publicaties van het Onderzoekcentrum Drechtsteden

Economie, arbeidsmarkt en onderwijs		Openbare orde en veiligheid	
Passantenenquête Kernwinkelgebied	2007	Leefbaarheid en veiligheid in Dordrecht	2007
Onderwijsmonitor Dordrecht 2006-2007	2007	De burger over de buurtagent	2007
Overgang basisonderwijs - voortgezet onderwijs	2007	Evaluatie stadswachten in de wijken	2007
Opinie Dordtse School en Loopbaancentrum	2007	Leefbaarheid en veiligheid Zwijndrecht 2005	2006
Inkomensmonitor Dordt-West 3 ^e meting	2007	Leefbaarheid en veiligheid in de Drechtsteden 2005	2006
Tabellenboek Bedrijvenregister Dordrecht 2005	2006	Leefbaarheid en veiligheid Oud-Beijerland 2006	2006
Jongerenonderzoek Route 23	2006	Veiligheidsbeleving op school 2006	2006
Monitor Route 23 Dordrecht en Drechtsteden 2005 en 2006	2006	Leefbaarheid en veiligheid in Dordrecht 2005	2005
Laageletterdheid in Dordrecht	2006	Evaluatie Stadswachten in de wijken	2005
Evaluatie vrijdagmiddagmarkt	2005	Leefbaarheid en veiligheid in Sliedrecht 2005	2005
Kiezen voor beroepsonderwijs	2005	Leefbaarheid en veiligheid in Alblisserdam	2005
Koopgedrag, koopstromen en het functioneren van het aanbod in de sector dagelijkse artikelen	2005	Management en kwaliteit dienstverlening	
Monitor Binnenstad Dordrecht 2004	2005	Klanttevredenheidsonderzoek Wijklijn	2007
Monitor Lokaal Onderwijs Dordrecht 2004/2005	2005	Meningspeiling SCD	2007
Horecabezoek en beoordeling van de Dordtse horeca door de Dordtse bevolking anno 2004	2004	Monitor klantentoordeel ISD – SHV 0-meting	2007
Monitor vraagzijde arbeidsmarkt havengebonden cluster Rijnmond	2004	Monitor klantentoordeel ISD 0-meting	2006
Sociale zaken en welzijn		Monitor klantentoordeel ISD – WVG 0-meting	2006
Factsheet Antillianen	2007	Klanttevredenheidsonderzoek DrechtHopper	2006
Ban yuda otro – Antilliaans moederschap in Dordrecht	2007	Relatie casemanagers en reïntegratiebedrijven: aanzet tot een monitor	2006
Ouderenmonitor 2006	2007	Klanttevredenheidsonderzoek Monumenten	2006
0-Meting SMS-Kinderfonds	2006	Klanttevredenheidsonderzoek Parkeren 2006	2006
Factsheet Sociale Staat van Dordrecht 2005	2006	Prognose plechtigheden op de Essenhof in Dordrecht 2005-2020	2006
Integratiemonitor Dordrecht 2005	2006	Bekendheid, gebruik en tevredenheid website en E-loket	2006
Wijkpanel Veilig opgroeien in de Staart	2006	Bekendheid en wensen Ondernemersloket	2005
Realisatie- en exploitatiemogelijkheden hostelvoorziening	2006	Evaluatie waarderingsgesprekken	2005
Huiswerkbegeleiding bij Dordtse zelforganisaties	2006	Klanttevredenheidsonderzoek Onderwijs en Welzijn	2004
Evaluatie kwaliteitsimpuls Stadspolder	2006	Klanttevredenheidsonderzoek Personalarmering	2004
Jongeren en huiswerk	2005	Klanttevredenheidsonderzoek Stafdiensten	2004
Opinie buurtwerk	2005	Bestuur	
Wijkpanel Staart Veilig	2005	Imago Oud-Krispijn	2006
Monitor Sociaal Programma Oud-Krispijn Zuid-3	2004	Staat van de stad en regio 2005	2006
Onze buurt aan zet, tussenevaluatie	2004	Bekend maakt bemind Monitor Beeld van Dordrecht	2005
Vrijwilligerswerk in Dordrecht 2003	2004	Het meetbaar maken van beleidsdoelstellingen uit de programmabegroting 2005 gem. Papendrecht	2005
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening		Inventarisatie WMO Drechtsteden	2005
Verhuisonderzoek Drechtsteden 2005 en 2006	2007	Wijkpanel Staart Imago	2005
Bewonersoordeel openbaar groen	2007	Dit is Dordt	2004
Woonmonitor Drechtsteden 2006	2006	Vertrouwen in het bestuur en oordeel over raadsonderzoek	2004
Enquête onderzoek Woonkeus en woonruimteverdelingssysteem	2006	Bezoekersonderzoek Dag van Dordt	2003
Belevingswaardeonderzoek oppervlaktewater Goeree-Overflakkee	2006	Evaluatie Dualisme 1e fase	2003
Behoeftte aanleunwoningen Sterrenburg	2005	Bevolking	
Woonmonitor Dordrecht 2005	2005	Bevolkingsprognose per wijk gemeente Dordrecht 2004-2020	2004
Belevingswaardeonderzoek oppervlaktewater Krimpenerwaard	2004	Feiten, belevingen en trends Papendrecht	2003
Verkeer en milieu		Integrale leerlingenprognose gemeente Dordrecht 2002-2018	2003
Evaluatie Wijkverkeersplannen	2006	Huishoudenprognose 1998-2010	1998
Milieumonitor Dordrecht 2005	2006	Bovenstaande lijst bevat een selectie van publicaties van het OCD	
Evaluatie Verkeersplan Binnenstad	2006	Algemeen	
Evaluatie proef mini-container papier	2005	Dordt op z'n droogst	jaarlijks
Evaluatie hondenbeleid	2004	Staat van de wijken	meerjarig
Gebruik toegangssysteem ondergrondse containers	2004	Tabellenboek Bedrijvenregister Dordrecht	jaarlijks
Milieumonitor Dordrecht 2003	2004	Meer cijfers en trends kunt u vinden op onze website www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl	
Toerisme, sport, recreatie en cultuur		Informatie/bestellen:	
Bereik en waardering RTV Dordrecht - herhalingsmeting	2006	(078) 620 65 25	
Evaluatie Internationaal Poppentheater Festival 2005	2005	Onderzoekcentrum Drechtsteden	
Cultuurbereik 2005	2005	Postbus 619 - 3300 AP DORDRECHT	
Dordtenaren over recreatie in het buitengebied	2004	OCD@drechtsteden.nl	
Evaluatie Dordt in Stoom	2004	www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl	
Evaluatie Rhythm & Blues Festival	2004		
Gebruikers en deelnemers over gemeentelijke sportvoorzieningen	2004		
Meningspeiling theatervoorziening in Dordrecht	2004		
Toervaarders over Dordrecht	2004		

